Inleiding

Op een vooruit geschoven landtong tussen de driehoek Raar, Kosenberg en Oude moeder ligt het plateau van Odart. Begrensd door de bovenloop van de Berwijn. Hier zou volgens de overlevering een Wüstung moeten liggen. Het legendarische dorp Ondorp. Deze landtong wordt aan drie kanten begrensd door de Berwijn die hier zijn begin kent door de aanwezigheid van bronnen. Het geheel ligt net over de grens van Aubel in de gemeente Thimister-Clermont.
Het plateau is geologisch gezien bedekt met löss (rade- en bergbrikgronden) met een klein gedeelte kolenzandsteen (boven-carboon) en Akener Groenzand. Het moedermateriaal (de C-horizont) bestaat uit zandsteen uit het paleozoïcum en afzettingen van krijt (mergel).
Landschappelijk gezien bestaat het omringde landschap uit grasland (vetweiderij), alleen het plateau van Odart bevat een aanzien groot areaal landbouwgrond wat dit plateau uniek maakt in deze streek. Het was dan ook een uitstekend veldwerkgebied.
Dit landschap kenmerkt zich door een in weiland gelegd glooiend landschap met als ingrediënten: kleine landschapselementen, boomgaarden en vele solitaire boerderijen, lijkend op zichzelf verdedigende forten. Met elkaar verbonden door weidepaden en tourniquets.

Verder zijn er veel verwaarloosde en doorgeschoten meidoornheggen en solitaire bomen te midden van uitgestrekte grasvlakten. Af en toe geaccentueerd door murmelende beekjes die de bovenstroom van de Berwijn vormen, zoals de Rau de la Vlamerie. Kortom een landschap om in te verdwalen.

1.

De fysisch geografen vonden uiteindelijk een huis in ‘Ondorp’ een buurtschap ten zuidoosten van de historische kern van Aubel. Ze beklommen het lössplateau van ‘Ondorp’, aan de overkant van de Berwijn in de gemeente Thimister-Clermont, dat ‘oude boerderij of villa’ betekent.
‘Ondorp’(Ouddorp) werd al genoemd in een bezegelde akte van paus Honorius III, ten gunste van de abdij van Val-Dieu, gedateerd 15 januari 1218. Het was toen een schuur bijzonder gunstig gelegen op de baan van ‘Treyct’ waardoor het in verbinding stond met Maastricht, Limbourg en Aken. Door het water van de Berwijn waren oorspronkelijk moerassen ontstaan in het dal die door de monniken werden drooggelegd en verbouwd. Het domein van Ondorp bestond uit meer dan 60 bunders grond en een boerderij van aanzien, verheven tot kasteel. We zien de huidige boerderij herbouwd met materialen van het in 1886 verbrande

kasteel. Als getuige van het verleden zien we een oude deurlatei in de muur gemetseld waarom de datum 1607 en de wapens van de families Frongteau en Tollet kunnen zien. Tijdens de financiële crisis in de 14e eeuw moest de abdij de schuur van de hand doen. Nu bestaat het nog maar uit één enkel huis. Het huis van Florian en Janet. We kunnen spreken van een Wüstung (verlaten nederzetting).
Wat opviel was dat aan de loefzijde hun huis bedekt was met leien, tegen de regenslag. Dat zag je bij veel huizen hier.

2.

'Morgen komen de fysisch geografen', begon Elisa tegen Rutger van Beek. 'Fysisch wat?', zei Rutger.
Rutger was een authentiek persoon, nog half studentikoos met z'n sneakers en rafelige broek. Een stoppelbaard en een bril completeerden het geheel.
Luister, zei Elisa: '**Fysische geografie** of *natuurkundige aardrijkskunde* is de richting van de geografie die zich bezighoudt met de bestudering van de fysische of natuurkundige processen die het landschap vormen en hebben gevormd. Het is een onderdeel van de aardwetenschappen.
Fysische geografie bestudeert voornamelijk het natuurlijk milieu terwijl de sociale geografie vooral het

bewoonde deel van het aardoppervlak bestudeert. Fysische geografie is een interdisciplinaire studie op het grensvlak van de hydrologie, bodemkunde, geomorfologie, kustmorfologie, sedimentologie, geologie, paleogeografie, ecologie, biologie en klimatologie. Terwijl de klassieke geomorfologie de vormen in het landschap beschrijft en hun ontstaansgeschiedenis documenteert, bestudeert de fysische geografie de processen in het landschap en ontwikkelt numerieke computer modellen om die processen te simuleren en voorspellingen te kunnen doen over het effect van menselijk ingrijpen in het landschap of de gevolgen van klimaatverandering op het landschap en ons leefmilieu. De fysische geografie maakt veelvuldig gebruik van methoden en technieken zoals geostatistiek, geografische informatiesystemen (GIS) en aardobservatie (remote sensing) en verricht experimenteel werk in het laboratorium of in het veld.'

'Ze gaan een geomorfologische kaart maken en archeologische opgravingen doen van de omgeving van het voormalige Ondorp', zei Elisa.
'Tevens gaan ze met een metaaldetector speuren of er nog wat in de grond zit.'
De geografen gingen het veld in met hun metaaldetector en hadden al snel beet. De detector begon als een gek te piepen.

’Rutger geloofde dat hij iets had’, mompelde hij.
Hij vroette wat dieper in de grond en een klein aardewerk kruikje kwam naar boven. Het was een amfora. De inhoud bleek te bestaan uit gouden en zilveren munten. Het eerste muntje dat gevonden werd bleek een goudstater van de Sunici te zijn. Aan de voorzijde van het muntje was een triskeles afgebeeld, een symbool dat in de vroege culturen rond de Middellandse zee en later bij de Kelten een belangrijke plaats had. Op de keerzijde is een gestileerd paard te vinden.
Het tweede muntje was een zilveren regenboogschotel met op de voorzijde eveneens een driebeen, maar dan binnen een bladerkrans. Aan de keerzijde vindt men een piramide van ringen en puntcirkels. Dit soort muntjes werden ’regenboogschoteltjes’ genoemd vanwege het volksgeloof dat ze zouden ontstaan waar de regenboog de grond raakt. Een zoektocht is geboren. Een zoektocht naar de Sunici. Het begon met een literatuur onderzoek. Al snel hadden de studenten wat gevonden. Een votiefsteen gewijd aan de Godin der Sunici, die ons zekerheid omtrent hun woonplaats geven. Op een steen gevonden bij Eschweiler, staat gebeiteld: *Deae Sunixsali Ulpius Hunicius V.S.L.M.*, d.w.z.’Ulpius Hunicius heeft aan de Godin Sunixsalis de verschuldigde belofte gebracht, graag en met reden.’

Opgegraven op het plateau. Dit was het terrein van de Sunici. Een relict uit het verleden. In de niche van de bron van de Berwijn hadden zich Sunici weten te handhaven. Ze hadden hun eigen gewoonten en gebruiken en woonden praktisch op zichzelf. Niemand die hun een strobreed in de weg legde. Maar er werd geen mens uit de huidige tijd toegelaten. Het was alsof er een magisch schild of klok boven hun enclave hing.
Er is een dorpje in de Voerstreek met de naam Sinnich (gemeente Voeren), dat zijn naam aan de Sunici of Schineks te danken zou hebben. Vlakbij ligt het kasteel van Obsinnich. Ook de namen Schinnen, Schinveld, Schin op Geul, en mogelijk ook Schimmert (Schinroth), zouden eveneens naar deze stam kunnen verwijzen, evenals de Schinheuvel bij Reuver/Beesel.
Twee godheid namen zijn verbonden aan de Sunici, een Godin *Sunixsalis, Sunuxal* of *Sunuxsal* en een god *Varnenos* of *Varneno*.
Wat gebeurde er met Sunici in het latere deel van het Romeinse tijdperk is onzeker. Hun grondgebied werd het huis van de nieuwe groepen die de Rijn, een deel van de samensmelting van stammen bekend als de gemengde Franken.

3.

De fysisch geografen sliepen in de hoeve ‘Raar’. Een imposant zandstenen bouwwerk tussen de 17e eeuw en 19e eeuw gebouwd. Eind 20ste eeuw werd het vergroot en onderging het een grondige restauratie, met gebruik van oude materialen uit de streek. Al deze wijzingen geven het geheel een vreemd aspect. We zien zowel vensters met rechte latei, tweelichtvensters met muurkettingen, halfronde vensters met sluitsteen.

De fysisch geografen moesten er rekening mee houden dat gedurende de 16e eeuw er belangrijke veranderingen plaatsvonden in het landschap ten voordele van het grasland, vetweiderij genoemd. Evenals de ban Aubel werd ongeveer 76% gebruikt voor landbouw. In 1611 gemeenschappelijke vrijstelling van de ban Herve, leidde ertoe dat de parochie Clermont uit 81% grasland bestond en uit 2,5% gewassen zoals fruitbomen. Het feit doet zich voor dat het derhalve onweerlegbaar is dat op de rand van de 17e eeuw er belangrijke veranderingen optraden in het gebied van Herve-Aubel op het gebied van het uiterlijk en de productie van de landbouw. Huisindustrie als vorm van economische plattelandsactiviteit ter verhoging van de inkomsten werd daar in toenemende mate van betekenis. In sommige gevallen, zoals in het Land van

Herve, werd deze zó belangrijk, dat zij niet meer goed te combineren viel met een volwaardig akkerbouwbedrijf. Wij zien dan dat de arbeidsintensieve akkerbouw werd opgegeven en omgezet in een combinatie van veehouderijbedrijf met huisindustrie. Boter en kaas werden daarbij belangrijke marktproducten en traden in concurrentie met geïmporteerde zuivel. Het Land van Herve is hiervan een bekend voorbeeld, maar behoeft beslist niet het enige geval te zijn geweest.

4.

Dit moet gepaard zijn gegaan met de uitstoot van arbeid omdat de plaats van de zuivel in het agrarisch bedrijf werd ingenomen door nagenoeg geen arbeid vragende vetweiderij.
Overal appelbomen, waardoor Aubel bekend is van appels. Ze maken hier allerlei producten van appels, zoals appelstroop, appelcider en appelwijn.
'Misschien ook wel appelsap en appelmoes, maar dat leek hem niet waarschijnlijk.'
Onderdeel van het land van Herve samen met Herve, Thimister Clermont, Welkenraedt en Plombières. Dit Land van Herve of Plateau van Herve (Frans: *Pays de Herve* of *Plateau de Herve*) is een geografische streek in Wallonië in het noorden van de Belgische provincie

Luik. De streek is ongeveer 450 km² groot en vormt onderdeel van de Weidestreek. Een streek ten noorden van de Ardennen waar grasland het belangrijkste landgebruik is.
De omzetting van bouwland in grasland in Zuid-Limburg dateert pas aan het einde van de 19e en het begin van de 20e eeuw. Zij was voornamelijk een gevolg van de economische crisis in welke tijd de tot dan toe beoefende graanteelt in de knel kwam.
In het aan Zuid-Limburg grenzende 'Land van Herve' was men echter reeds veel vroeger toe overgegaan om het bouwland in grasland om te zetten. In Herve overheerst in de middeleeuwen de akkerbouw dat al aan het einde van de 15e eeuw in grasland werd gelegd. Omstreeks 1683 was het aandeel van het grasland reeds gestegen tot circa 93%. Vandaar de aanvoer van zuivelproducten naar de markt in Aubel.

5.

Belangrijke graanleveranciers voor het Land van Herve waren het hertogdom Gulik en de Landen van Overmaas in het tegenwoordige Nederlands-Zuid-Limburg. Dit graan werd onder meer gekocht in marktplaatsen als Sittard, Maaseik en Heerlen. Van daar werd het over land naar Aubel vervoerd. Belangrijke aspecten bij de (inter)regionale graanhandel waren